

Klic TRIGLAVA

LETO X.

4. MAJA 1957.

ŠTEV. 212.

SOKRIVCI

Kot poroča naš domovinski dopisnik v današnji številki, se je vršil 18. aprila na Brionih peti plenum zveznega odbora "Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije", na katerem so govorili Tito, Ranković in Kardelj. Široka publiciteta tega plenuma, kakor tudi dejstvo, da jugoslovanski komunistični voditelji vedno pogosteje uporabljajo "Socialistično zvezo" v svojih odnosih s tujimi političnimi organizacijami ter za sprovajanje režimske politike v Jugoslaviji, kaže, da so jugoslovanski komunisti do neke mere izgubili vero v popularnost lastne organizacije ter da se jim zdi primernejše, zlasti po pokolju komunistov na Madžarskem, da vključijo svoje stagnirane kadre v nedolžnejšo "Socialistično zvezo" in jim tam zagotovijo vodilno vlogo. Doslej namreč ni bilo mogoče zaslediti tako javno in očitno istovetenje partijskih voditeljev in politike Zveze Komunistov s "Socialistično zvezo", kot je prišlo na dan na omenjenem plenumu. Če je obstojala doslej Socialistična zveza poleg Zveze Komunistov, bi lahko sedaj rekli, da gre razvoj po poti, ki vodi k temu, da bo sčasoma postala Zveza Komunistov tista, ki bo obstojala poleg Socialistične zveze. Čeprav je bilo od vsega početka jasno, da vodijo i eno i drugo organizacijo isti ljudje, tj. komunisti, se dozdeva, da ima sedanji proces čisto drugačne tendence od onih, ki so obstojale do pred kratkim. Vedno večji razdor med Titovo partijo in Moskvo, korenite izpremembe v poljski komunistični partiji in dokaj uspešni razgovori s predstavniki italijanske socialistične stranke na eni strani ter vse slabši odziv, na katerega naleta Zveza Komunistov med jugoslovansko mladino in delavstvom na drugi strani, sili komunistične voditelje k usvajanju novih političnih oblik, ki jim bodo omogočile, da se pri sprovajanju svoje politike oslonijo na širše množice in ne zgolj na Zvezo Komunistov, ki postaja vse bolj vase zaverovan krog starih kameradov.

Govora, ki sta ga dala od sebe ob tej priliki Tito in Ranković, bi v preteklosti mogli slišati na kakem množičnem shodu, ob priliki proslave kake obletnice ali odkritju kakega spomenika, odnosno bi ju mogli slišati v kakem partijskem kolektivu, na kaki partijski konferenci. Toda Tito in Ranković nista dajala take posebne časti doslej "Socialistični zvezi". Šele pred nedavnim se je linija v tem pogledu izprememnila in Kardelj se je začel na veliko pojavljati kot vodja delegacij Socialistične zveze v razgovoru z raznimi tujimi delegacijami in posamezniki, medtem ko se je Ranković bolj resno začel ukvarjati z njenimi organizacijskimi zadevami. Zato se zdi zelo značilno, da sta si Tito in Ranković izbrala baš plenum te organizacije za obdelavo najnovejših odnosov s Sovjetsko zvezo in ostalimi državami na Vzhodu in Zahodu, ne pa sestanek kakega partijskega kolektiva ali celo narodne skupščine. Saj vendar spor z Moskvo na koncu koncev ne zadeva z "ideološkega vidika" Socialistične zveze marveč Zvezo Komunistov. Očividno je zato, da se jugoslovanski komunistični voditelji na veliko trudijo pripisati svoje spore, napake in zablode vsem Jugoslovanom in istovetiti interese enih z interesi drugih ter tako napraviti iz vseh državljanov "sokrivce" za vse, kar se dogaja v jugoslovanski notranji in zunanji politiki. A "sokrivci" so običajno najmanj pripravljeni na izdajo, ker so tudi sami kompromitirani. Ta taktika je bila zelo uspešna med vojno, ko so gotovi neopredeljeni in nekomunistično nastrojeni ljudje postali sodelavci partizanov, ne da bi to sami zares hoteli.

Nekaj podobnega se godi tudi sedaj, ko komunistom kot partiji teče voda v grlo, čeprav se Tito še vedno ponosno bije na prsa in vzklika, da je komunist - in to ne kak "nacionalni komunist" - in čeprav si danes kaj takega že težko lahko privoščiti. Mit o komunizmu kot borbeni sili delavskega razreda je izginil s Stalinom in sedanje previranje na Poljskem, Kitajskem in v sami Sovjetski zvezi sili

komuniste, da se ponovno "približajo ljudskim masam" in v lastnem interesu znebi jo nadutosti in arogantnosti. Pri tem morajo biti pripravljeni, da jih bo javna kritika poedincev iz "mase" zadela bolj direktno kot doslej in da jo bodo s teža vo zadušili. Ni vsak tako nespreten kot Djilas! Rankovičev in Titov napad na neimenovane jugoslovanske novinarje je v tem primeru zelo značilen. Da je "BORBA" postala glasilo Socialistične zveze in da se je pojavila potreba za striktno partijskimi časopisi kot "KOMUNIST" in "SOCIALIZEM", ki bosta začela izhajati ta mesec, verjetno ni nekaj slučajnega. Sedaj izhajajoči časopisi v Jugoslaviji so se do neke mere posplošili in prinašajo obilo materiala, ki ne osvetljuje položaja v Jugoslaviji ravno v najboljši luči. Lahko bi rekli, da so informacije, ki jih objavljajo ti časopisi mnogo bolj poučne za tujce kot pa vsi memorandumi pripravljene v emigraciji. Zato se komunistom zdi očitveno potrebno, da izdajajo še posebne časopise, ki naj bi bili "čisti", ki naj bi "tolmačili našo stvarnost" in ki naj bi "vodili" druge. Z ozirom na zmedo, ki vlada v glavah članov Zveze Komunistov, se zdi, da ni docela jasno, kako bi mogli voditi druge - razen, da bi jih poskušali voditi za nos.

Urednik

ODPUSTI JIM - SAJ NE VEDO KAJ DELAJO

Na petem plenumu Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije (SZDL) je o političnih in organizacijskih vprašanjih govoril Aleksander Ranković, ki je v glavnem ponovil poznane teze o enakopravnosti v mednarodnih odnosih in nesmislu blokvske politike tako na Vzhodu kot na Zahodu. Pri tem je govoril o vtisu, ki ga je napravil Titov obisk v Sovjetski zvezi na zahodne kroge. "V prijateljskem sodelovanju Jugoslavije s Sovjetsko zvezo so videli opuščanje naše samostojne politike. Iz mnogih izjav, študij in člankov na Zahodu je moč videti, da tam želijo zainteresirane skupine in posamezniki predstaviti Jugoslavijo kot razbijača 'vzhodnega sveta', ali celo kot negacijo komunizma. Ti ljudje pa niso nikoli razumeli, kaj se dandanes dogaja v socialističnem svetu, kar pa so razumeli, glede dajo seveda z gledišča svojih lastnih razrednih interesov." Odnosi z Moskvo pa so se pričeli slabšati zaradi sumničenja s sovjetske strani v pogledu jugoslovanskih zvez z Zahodom, na katere Moskva gleda kot na "izdajo načel proletarskega internacionalizma in solidarnosti socialističnih držav". Kljub širokemu področju soglasja v pogledu osnovnih vprašanj meddržavne in mednarodne politike, med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo "ni bilo moč doseči popolnega soglasja v nekaterih važnejših ocenah stanja in smeri razvoja, zlasti v mednarodnem delavskem gibanju - pri čemer je jugoslovanska izvenblokvska pozicija na prvem mestu". Tako je prišlo do obnavljanja kampanje proti Jugoslaviji - do "sistematičnega dela za kompromitiranje jugoslovanske mednarodne politike ter naše državne in družbene ureditve". V tej kampanji se Sovjeti zlasti poslužujejo Albancev, ki ščuvajo škiptarsko narodno manjšino na Kosovu in Metohiji.

Albanski list ZERI I POPULIT je zapisal: "Imperialisti so začeli ostro napadati socialistične države, enotnost socialističnega tabora in enotnost komunističnega gibanja. K temu napadu so se pridružili tudi jugoslovanski revizionisti in oportunisti vseh barv. Imperialisti in revizionisti so hoteli odcepiti državljanske demokracije od socialističnega tabora, ki ga vodi Sovjetska zveza. Njo so hoteli izolirati, narodom pa, ki so krenili po poti socializma, vsiliti kapitalistični jarem, likvidirati komunistične in delavske partije ter tako potisniti svet v novo katastrofo, v novo vojno."

K takim komentarjem, katere je Ranković nazval "neodgovorne in polblazne pisarije", bivši šef Ozne ni mogel reči nič drugega kot: "Oprosti jim, oče, saj ne vedo kaj delajo." Pri tem je poudaril, da Titov režim še nadalje vidi osnovo odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo v beograjski in moskovski deklaraciji, ki nalaga obem državam gotove obveznosti.

Po Rankovičevem govoru se je oglasil k besedi Tito, ki se je zlasti pečal z najnovejšo sovjetsko gonjo proti Jugoslaviji - "nov spor, ki se je razvil med našo deželo in vzhodnimi deželami, deželami socialističnega tabora, za kakršne se imajo". Sovjetskim tovarišem je šlo "najbolj na živce" dejstvo, da se je Jugoslavija ni hotela povrniti v sovjetski blok. Toda Tito je rekel, da "sedanjega spora ne bi hotel dramatisirati", čeprav se on in njegovi sodelavci večkrat vprašujejo "ali jim (Sovjetom) sploh lahko še verjamemo, ko smo se že drugič znašli v neugodnem položaju". Po njegovem mišljenju bi bilo napačno obupati na Sovjeti, ker ima tu "glavno vlogo subjektivni element, oziroma gledišče posameznih vodilnih

ljudi, ki se še ne morejo otresti starih nazorov glede stikov med socialističnimi deželami. Ne glede na to, da so delno popravili stalinistične težnje v svoji politiki, imajo te težnje še vedno korenine v sovjetski politiki nasproti drugim deželam, kakor nasproti Jugoslaviji tako tudi nasploh." Po Titovem mišljenju je treba na to stvar gledati kot na časovno obdobje - "ki ne bo trajalo tako dolgo" - ko bodo "sovjetski tovariši spoznali, da Jugoslavija takšna, kakršna je, nima nobenih razlogov, da bi spreminjala svojo politiko in svoja gledišča". Odmik od te poti bi škodil nadaljnemu socialističnemu razvoju, razvoju socialistične misli v svetu nasploh, medtem ko sedanja jugoslovanska politika koristi Sovjetski zvezi in vsem tistim, ki žele mir in dobre odnose v svetu.

Albansko gonjo proti nekakšnemu zlostavljanju šiptarske manjšine na Kosovu in Metohiji je Tito označil kot stvar, za katero je težko verjeti, da je samo delo albanskih voditeljev. Čeprav ni direktno omenil Sovjetov, je bilo iz njegovih besed razvidno, da meri nanje. "Kdo nam jamči, da jutri ne bodo storili enakega poskusa tudi v Vojvodini, kjer imamo močne narodne manjšine, Madžare in druge, da bi tako omajali našo notranjo enotnost, da bi diskreditirali naš sistem in način obravnavanja narodnega vprašanja v naši državi?"

Vsa ta kampanja proti Jugoslaviji je rezultat dogodkov na Madžarskem, za katere Sovjeti krivijo Jugoslavijo. Čeprav so usvojili Titovo kritiko Rakosyjevega režima, so potem, ko je prišlo do tragičnih dogodkov in do posledic teh dogodkov, "ki so neizogibno morali škodovati tudi ugledu Sovjetske zveze v svetu, hoteli odvrniti od sebe odgovornost in jo nartiti nam".

"Narodnega komunizma ni!"

Zakaj je Tito spregovoril ob madžarskih dogodkih? Zato, ker so ti dogodki vplivali na razpoloženje jugoslovanskih narodov in "ker smo morali povedati naše ljudstvo tisto, kar je moralo vedeti, da bi se ljudje pomirili... Da ni bil položaj tako kritičen, kakor je bil tiste čase, bi morda ne bili v tako ostri, od kritični obliki povedali teh stvari. Morda bi bilo to ostalo v naši Zvezi komunizma, v našem vodstvu, morda bi zvedeli za to samo naši vodilni ljudje... Sovjetskim tovarišem pa to ni bilo po volji in zato so tako ostro reagirali..."

"Znano vam je, da si je zaupanje v Sovjetsko zvezo pri nas zelo težko utiralo pot. Ko so se mudili tovariši Hruščev, Bulganin in Mikojan v Beogradu, smo jim povedali, da bo trajalo precej dolgo, preden bomo upostavili tisto zaupanje, ki smo ga imeli do Sovjetske zveze pred letom 1948 in ki ga je naša Partija gojila med ljudstvom že iz predvojnih časov. Mi smo apelirali nanje takrat in pozneje, ko sem se mudil z našo delegacijo v Moskvi, naj bodo potrpežljivi, naj razumejo, da tu ne gre vse tako lahko, naj se ne love takoj za vsako besedo, napisano v kakem časniku, kar se žal dogaja še sedaj proti naši volji, naj ne vidijo v tem elementov nekakšne naše neodkritosrčnosti politike nasproti Sovjetski zvezi, marveč naj potrpe... Žal niso bili potrpežljivi, marveč so reagirali nestrpnost in nepravilno..."

Nenadoma se pojavil Suslov, ki je napadel jugoslovanske komuniste zaradi revizionizma, zaradi narodnega komunizma. "Prosim vas, tovariši," je rekel Tito ob tej priliki, "mar ne bi bilo nesmiselno odgovarjati na to in se zagovarjati, da nismo sovražniki komunizma? Saj smo vendar komunisti! Narodnega komunizma ni! Suslov je povzel terminologijo raznih zahodnih novinarjev, ki so skovali izraz "narodni komunizem" zato, ker se Jugoslavija bori za neodvisnost, za svojo neodvisno pot notranjega razvoja in neodvisno zunanjo politiko."

Ko je govoril o odnosih z Zahodom, je Tito poudaril, da je jasno, da "hočemo imeti z Zahodom dobre stike". "Naši stiki z Zahodom niso takšni, kakršne je imel Stalin nekoč v tem smislu, da je to, kar imamo mi, najboljše, da pa njihovo ni zanič. Mi smo od Zahoda marsikaj prevzeli in marsikaj bomo še vzeli, ker je Zahod cela stoletja gradil svojo kulturo, znanost in drugo, kar moremo in moramo uporabljati. Toda jemati od Zahoda družbene elemente iz današnjega sistema, kakršnega imajo na Zahodu, in prenašati jih v naš socialistični sistem, to bi pomenilo ne samo zvedenost tistega, za kar smo dajali kri... marveč bi to pomenilo, da bi prišli v razmere, ki pa vodijo k nečemu, kar ni v nobeni zvezi z urejenim državnim organizmom, z močnim notranjim državnim sistemom."

"Mi torej ne moremo dopustiti, da bi vlada naše dežele uveljavljala eno zunanjo politiko, posamezni novinar pa zato, ker mora razvijati svoje misli, meni, da je vzvišen nad vsem, da mora ustvarjati javno mnenje in zaradi tega podirati tisto politiko, ki jo inavgurira naša vlada in s katero se naše ljudstvo strinja. Jasno je, da je v takšnem primeru ogromna večina na drugi strani, da je skupnost na drugi strani, on pa je sam..." je zaključil Tito.

Knjižni trg:

PONORELI NACIONALIZMI

Većeslav Vilder: "BIKA ZA ROGE"; izdala tiskovna založba "Demos"; London 1972
200 strani; cena 15/6.

Knjiga g. Vilderja ima podnaslov: "Kje je izvor srbsko-hrvatskega spora? V čem je rešitev?" Predgovor je napisal izdajatelj g. Vane Ivanović.

Knjiga se bavi z obdobjem od 18. stoletja do danes in s širokimi, toda preciznimi potezami iznaša ono, kar je bistveno. Opisuje začetek jugoslovanskega nacionalizma v 18. stoletju, njegovo širjenje v 19. stoletju, pojav srbskega in hrvatskega nacionalizma ter končno stanje, kakršno je danes v komunistični Jugoslaviji in v naši emigraciji.

Brošura bi morala postati obvezno čtivo za vsakega politično-mislečega demokratskega Slovenca, Hrvata in Srba. Postati bi morala obvezno čtivo tudi za vse one slovenske, hrvatske in srbske naciste, pri katerih je nacionalna ponorelost posledica nevroze (histerije in podobno), kajti v njej bodo našli svoje zdravilo. Za kronične nacionalne norce - paranoike - pa seveda zdravila ni.

V tem kratkem prikazu mi je seveda nemogoče podati vsebine Vilderjeve knjige, a to tudi ni zaželeno: vsak bi jo moral sam zase prečitati. KLIC TRIGLAVA je pogosto objavljala članke, v katerih so pisci obravnavali vprašanje zdravih in bolnih, pametnih in norih, ter koristnih in škodljivih nacionalizmov, medtem ko knjiga g. Vilderja sedaj nudi tudi ves potreben "smodnik" demokratskim Slovincem, Hrvatom in Srbom za borbo proti podivjanim nacionalistom.

BIKA ZA ROGE vsebuje samo dve strani o Slovincih (Drugi del, 6. poglavje, str. 79. in 80.: "Slovinci v 19. stoletju"). Izdajatelj g. Vane Ivanović pravi v svojem predgovoru med drugim: "Ako pisec malo govori o Slovincih v tej knjigi, je to samo zato, ker je uperil ves svoj talent in vse svoje misli na najbolj boleč del naše tragedije. Tu je bilo najprej potrebno junaško priti na dan z resnico." Poglavje o Slovincih zaključuje g. Vilder takole: "Oživotvorjena ideja Jugoslavije je Slovincem, kot delavnemu, praktičnemu in solidnemu elementu, v vsem pogojila veliko področje delovanja. Izbruh zaprek in spopadov med srbskim in hrvatskim nacionalizmom ter oddaljevanje od jugoslovanstva je posredno težko prizadelo tudi Slovence. Zato se po drugi svetovni vojni tudi pri njih začel pojavljati v emigraciji pokret za posebno slovensko državo. A samo od pomiritve in rešitve srbsko-hrvatskega spora v demokratskem duhu zavisi, da bodo Slovenci iskreni Jugoslovani."

Knjiga pušča številna, morda v večji meri "tehnična vprašanja", odprta. Tako n. pr. ali je možno že sedaj začeti reševati srbsko-hrvatski spor? Rešitev srbsko-hrvatskega spora zanima komunistični režim v Jugoslaviji edino v toliko, v kolikor ta spor predstavlja nevarnost temeljem njihovega režima. Komunistična rešitev je zato samo v interesu komunističnega režima in če bi bilo v interesu tega režima, da bi spor še nadalje obstojal, bi ga nedvomno ponovno razplamteli. Ako bi se temelji Titovega režima začeli jutri nevarno majati, ni izključeno, da bi komunisti razpihali ta spor v tak plamen, da bi zares ustvaril še večji prepad med Srbi in Hrvati.

Srbsko-hrvatski spor se lahko začne reševati na demokratski način zaenkrat samo v emigraciji in knjiga g. Vilderja je doslej, in verjetno še za nekaj let v naprej, najpomembnejši prispevek k rešitvi tega spora. Ako bi emigracija z vso resnostjo lotila tega vprašanja, bi nedvomno dosegli, da bi prišlo do ustvaritve jugoslovanske in demokratske alternative Titu, o kateri se je in se še toliko razpravljala v emigraciji. Jugoslovanske in nedemokratske, kakor tudi nejugoslovanske in nedemokratske alternative Titu so številne. Morda je res, da emigracija ne bo igrala v samem aktu "osvobojenja" Jugoslavije izpod komunističnega režima nobene vloge. Toda nedvomno je res, da more emigracija, jugoslovansko in demokratsko nastrojena, že danes, pred "osvobojenjem", odigrati zelo važno vlogo, ako je zanjo pripravljena in organizirana. In kar je morda še bolj važno: takšna emigracija bi mogla po "osvobojenju" vnesti v Jugoslavijo novi duh, duh demokratskega zahoda, namesto da bi v Jugoslavijo vrnila več ali manj isti totalitarni duh, s katerim je velik del emigracije zapustil Jugoslavijo.

Z reševanjem srbsko-hrvatskega spora je treba torej začeti v emigraciji. Ta spor pa ne bo mogoče rešiti niti tu, ako bo pri njegovem reševanju sodelovala samo takozvana "elita", "intelektualci", odnosno "ljudje z legitimacijami". Ako se bo s tem pečala samo "elita", potem bo prepuščeno raznim demagogom široko področje delovanja, da porušijo ono, kar bo ta takozvana "elita" zgradila. Pri reševanju tega spora mora brezpogojno sodelovati vsa demokratsko nastrojena emigracija.

(Dalje na 5. str. spodaj)

BIVŠI BORCI ✓

Nekako pred sedmimi leti je izšla prva številka "Šmartinskega vestnika", ki ga je pričel izdajati podjetni duhovni svetnik č.g.Karel Škulj kot informativni list slovenskih beguncev v argentinskem San Martinu; odtod tudi naziv lista. Toda z drugim letnikom (1952) je list postal "glasilo domobrancev in drugih protikomunističnih borcev". Običajno je izhajal vsaka dva meseca na osmih ali več straneh; tiskan. Obujal je spomine na domobranske borbe, pisal o domobrantskih vodnikih, razgaljeval komunistične zločine, prinašal leposlovne prispevke iz domobranskega življenja in vodil "Matico mrtvih", v kateri je doslej zbral blizu osem sto imen (z nekaj osebnimi podatki) ubitih ali pogrešanih protikomunističnih vojakov.

Vse urejevanje, pa tudi zamisel, je često kazala znake improvizacije in predvsem osebnega prizadevanja svetnika č.g.Škulja. Iz lista je pogosto vel nekaj duh zanosa in v takem zanosu je seveda tu in tam zašel, kot n.pr. da je "naš narod... 3.maja (1945)...proglasil neodvisno slovensko državo". Pa to ne bi bilo tako hudo. Bolj nerodno je bilo, ko je izdajatelj pričel II.letnik s slavospevom pokojni Evi Peron in jo povzdignil v "duhovno voditeljico" argentinskega naroda. Ali leto dni kasneje, ob prvi obletnici kar "je prenehalo biti srce ene najplemenitejših žena", ki se ji "prav gotovo mora dati pridevek 'velika'... Ob takih spornih stvareh sem se pač spraševal, kaj je imela ta ženska skupnega s slovensko protikomunistično borbo in kam je prišlo "glasilo" teh borcev, da jt poje take nepotrebne slavospeve, ki bi gotovo mogli biti pisani - spričo tedanjega totalitarnega vzdušja - bolj s pametjo in manj s srcem. Ali je mar tako pisanje povzročilo, da je list z naslednjo številko (I.9.1953) postal le "Vestnik" z običajnim podnaslovom, in da je list prevzel novopostavljeni odbor?

V drugi polovici lanskega leta je potem prišlo do ustanovitve treh organizacij bivših borcev: v Argentini, v Torontu in Clevelandu. Iz tega pa se je nedavno rodila "Zveza bivših slovenskih protikomunističnih borcev", ki je prevzela "Vestnik" kot svoje uradno glasilo. Dasi odbor te skupne zveze še ni objavljen v listu, so že zapisali svoj program in cilje: "Ohraniti spomin na naše junake in na žrtve protikomunistične revolucije. Zbrati zgodovinsko važni material te borbe in istega ohraniti kasnejšim rodovom. Po naših močeh skušajmo pomagati našim invalidom in sirotam naših padlih, predvsem pa medsebojno ostati povezani po načelu 'vsi za enega, eden za vse'. V kolikor mogoče hočemo razložiti svetu našo borbo, trpljenje in žrtve našega naroda".

Namen bivših borcev ni ustanavljati neko politično stranko, niti ne razkrojevati to, kar je že ustanovljeno. Gre za medsebojno povezanost na nadstrankarski podlagi, tako "kot smo nekoč bili povezani, ko smo ramo ob rami marširali skozi slovenske vasi ter branili dom in rod pred rdečimi barbari".

V Združenih državah vprašujejo, če bi bilo kaj zanimanja za tako Zvezo bivših borcev tudi v Angliji. Želijo, da bi tu nekdo postal zastopnik, ki bi nabiral naročnino za "Vestnik", in da bi se tu ustanovil "odbor za Anglijo". Slovenci, ki jih stvar zanima, lahko dobijo naslov pri KLICU TRIGLAVA, nakar morejo stopiti v stik s predstavnikom "Zveze bivših borcev" v Združenih državah.

P.

(V.Vilder: BIKA ZA ROČE.-Dalje s 4.strani:)

Odbor (katerega član je g.Vilder), ki sebe naziva jugoslovanski in demokratski (narodni), mora zbrati vse razbite demokratske sile. Nekdaj - v starih časih - bi bilo morda dovolj, ako bi predsednik JNO-ja poročil svojega sina s hčerjo predsednika HSS, pa bi bil srbsko-hrvatski spor rešen!

B.SIMONIČ

Op.ur.: V prihodni številki KLICA TRIGLAVA bomo objavili še eno kritiko knjige g.V.Vilderja, ki gleda na Vilderjeva izvajanja z drugačnega vidika kot je to storil g.Simonič, zlasti kar se tiče slovenskega nacionalizma.

NOGOMETNA KOLONIJA

Većeslav Vilder:

Stane Pavlič, bivši gospodarski sveto valec v zunanjem ministrstvu, je bil imenovan za jugoslovanskega veleposlanika v Indoneziji. To imenovanje enega od najvišjih gospodarskih strokovnjakov na daljno veleposlaništvo v Jakarti daje povod za govornice, da bi titovci radi v deli Indonezijo kot svojo drugo kolonijo. Etiopija kot zamišljena prva jugoslovanska kolonija sicer ne prinaša posebnih dobičkov. Trgovinski promet med Jugoslavijo in Etiopijo je še vedno majhen, čeprav so posebno ob času Titovega obiska pri Haile Selasiju mnogo pisali o jugoslovanski pomoči Etiopiji za razvoj gospodarstva in mešanih trgovskih družb, ki bi izkoriščale etipska naravna bogastva in prodajale jugoslovanske tovarniške izdelke.

Indonezija je bila pred vojno nizozemska kolonija. Kot mnogokrat v deželah, ki so šele nedavno dobile neodvisnost, je na sprotstvo do bivših gospodarjev in vsega Zapada zelo razvito. Ker slovi po trmasti neodvisnosti, ima Titova Jugoslavija v teh afriških in azijskih deželah poseben ugled, ki ga skrbno skuša gojiti in izkoristiti. Zaenkrat je edina otipljiva korist v Jugoslaviji riž, ki ga dobe iz Birme. V Indonezijo pa so poslali trenerja, ki vadi indonezijsko državno nogometno reprezentanco, a jugoslovansko moštvo je na povratku z olimpijade v Melbournu igralo z njo nekaj tekem, da ji tako pomaga k napredku.

ANTE PAVELIČA ZAHTEVAJO

Titova vlada je vložila pri argentinski vladi uradno zahtevo za izročitev ustaškega poglavnika Ante Paveliča, šefa Neodvisne Države Hrvatske za časa Hitlerjeve okupacije Jugoslavije. Argentinski diktator Peron se je svoje čase izognil izročitvi Paveliča z izgovorom, da njegovo prebivališče ni poznano. 11. aprila pa je imel Pavelič smolo in je obležal najprej v bolnici, nato pa je bil prepeljan domov. Nanj je bil namreč izvršen atentat, ki pa se ni docela posrečil. Od šestih strellov sta ga zadela samo dva in še ta ne smrtno nevarno. Atentator je po begnil.

Ta dogodek je sedaj prišel v argentinske in tuje časopise in argentinska vlada ne more več zanikati njegove prisotnosti v Buenos Airesu. Razen strogo desničarskih listov, ga argentinski tisk hudo napada za njegove zločine med vojno in izraža naklonjenost jugoslovanski zahtevi za izročitev. Uraden odgovor argentinske vlade v trenutku, ko to pišem, še ni poznan. Pavelič je 68 let star in ima sladkorno bolezen.

BIKA ZA ROGE

Odkod izvira srbsko-hrvatski spor?
- V čem je njegova rešitev?

Knjiga ima 200 strani in je pisana v latinici. Okusna vezava. Stane 15/6 v Veliki Britaniji in 3 dolarje v USA. Naročite jo lahko pri založbi Demos - Dunster House, Mark Lane, London E.C.2. ođn. pri avtorju: 93 Peter's Court, Porchester Rd., London W.2. - V Ameriki jo lahko naročite tudi pri Dušanu Horvatu, 198 Balsam Ave.S., Hamilton, Ont., Canada.

Naslovi nekaterih poglavij: Zgodovinski razvoj modernega nacionalizma pri južnih Slovanih - Vir zla: dva nacionalizma v isti etnični celini - Nacisti in komunisti v odnosu na nacionalizem - Novo obdobje pri Srbih in Hrvatih po 1903. letu - Zaključek: Kaj mora mo vedeti? Kaj moramo napraviti?

JUGOSLOVANSKA KRONIKA

- V ljubljanski drami je bila v aprilu odprta razstava "Uprizoritev Shakespearovih del v Angliji". Trajala je nekaj dni.

- Slovenski film "Dolina miru" bo prikazan na mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu.

- V Parizu je bila pred kratkim razstava sodobnih grafičnih del dvajsetih jugoslovanskih umetnikov. Med drugimi je bil zastopan tudi France Mihelič.

- Zveza književnikov Jugoslavije je do slej poslala v zameno z drugimi deželami nad 400 del domačih avtorjev in nad 600 književnih revij in časnikov. Zvezi je mnogo na tem, da bi tuje dežele bolj pridno prevajale dela jugoslovanskih avtorjev.

- 4. aprila so priletela v Beograd štiri potniška letala sovjetskega tipa "IL-14", ki jih je Jugoslavija kupila v SSSR. V kratkem pričakujejo še štiri.

- V Jugoslaviji primanjkuje 600.000 stanovanj. Za rešitev stanovanjske krize bi bilo potrebno zgraditi letno okrog 100.000 stanovanj. Lani so jih izgradili samo 59.000.

- V Beogradu sedaj živi 522.277 stalnih prebivalcev. Skupno z nestalnimi prebivalci in z vaškimi občinami, ki spadajo pod Beograd, glavno mesto šteje 676.381 prebivalcev. V zadnjih štirih letih je število naraslo za 60.000.

- Graditi so začeli žično železnico na Krvavec, ki bo dolga okroglo dva in pol kilometra ter bo prepeljala 150 oseb v eni uri. "Turist-biro" upa, da bo to pri vabilo tuje in domače smučarje.

RAZPAD DEMOKRATSKE DRŽAVE

(Konec)

Dr. Karl Dietrich Bracher: "Die Auflösung der Weimarer Republic. -" (Prvi del pregleda te knjige je bil objavljen v prejšnji številki - op.ur.)

Trije stebri, na katere se je oslanjala parlamentarna demokracija v Nemčiji, so bili liberalci, socialni demokrati in katoliki. Liberalcem se je od vseh treh najslabše godilo. Nemški srednji sloj, katerega obstoj so ogrozili vojna, povojna inflacija in gospodarska stiska, je izgubil občutek varnosti in je bil zato naklonjen "novim rešitvam" in krilaticam o nekakšni "konservativni revoluciji". Dve liberalni stranki sta dobili pri volitvah 1.1919 skupno 23% sedežev v parlamentu; 1.1928. je njuna moč padla na 13% in to kljub gospodarskemu izboljšanju; leta 1930. na 8,5% in 1.1932 vsega skupaj dva odstotka sedežev. Njuni pristaši so se pridružili nacistom.

Socialni demokrati, ki so predstavljali največjo demokratsko grupo, so enako zabeležili postopno upadanje v parlamentu: od 37.9% sedežev v 1.1919. so padli na 29.8% v 1.1928., 24.5% v 1.1930. in na 20.4% sedežev v 1.1932. To upadanje ni bilo katastrofalno, a je vendar izkazovalo resno slabost najmočnejše demokratske stranke. Na račun socialnih demokratov so se okrepili komunisti, kar je bilo jasno razvidno iz analize krajevnih volilnih izidov. To upadanje pripisuje dr. Bracher predvsem neodločnosti socialno demokratskih voditeljev, da bi modificirali svoje tradicionalno opozicijsko stališče in prilagodili partijski stroj ter svojo marksistično ideologijo novemu položaju. To je vodilo do popolne pasivnosti v trenutkih, ko bi bilo potreba sprejeti velike politične odločitve. V marcu 1930. leta je prav zaradi tega prišlo do padca vlade, v kateri so socialni demokrati igrali odločilno vlogo. S tem, da so se odrekli oblasti, je tudi parlament kot celota izgubil vsako moč. Socialni demokrati so bili potisnjeni v defenzivo in niso niti poizkusili dati kako iniciativo. Stranka se je izkazala za nezposobno, da bi pridobila mlajše ljudi ali žrtve gospodarske stiske, kakor tudi da bi usvojila prepričljivo linijo v svoji propagandi. Postala je enostavno ujetnik svojih lastnih doktrin. Pri tem je podcenjevala moč nacistov in kasneje odklonila ponudbo proti-nacističnih generalov za sodelovanje. Zastarele koncepcije socialnih demokratov, njihovo tradicionalno nezaupanje napram Reichswehru in njihov strah, da ne bi izgubili še več glasov v korist komunistov, so bili premočni. Enako kot drugi so tudi socialni demokrati verovali, da bodo nacisti, čim bodo prisiljeni prevzeti nase odgovornost, kaj hitro izgubili svoje pristaše in pokazali svojo nesposobnost, tako da se jim ne bo posrečilo dobiti dvotretjinsko večino v parlamentu, ki je bila potrebna za izpremenitev ustave!

Ko je 1.1932. von Papen na nezakonit način zvrnil social-demokratsko vlado v Prusiji, so strankini voditelji odbili, da bi na silo odgovorili s silo, češ, da nimajo pravice, da bi bili pogumni s pomočjo policije. Na drugi strani pa tudi sindikati niso hoteli oklicati stavke, ker so se bali, da bodo nezaposleni omladinci, ki so bili pristaši nacistov, zavzeli mesta, ki bi jih med stavko zapustili njihovi člani. Če bi sindikati ob tej priliki pokazali vsaj simbolični odpor, bi to v veliki meri okrepilo položaj socialnih demokratov. To ni akademska predpostavka, kajti nacisti so dejansko prišli na oblast v zadnjem trenutku, ko so že začele naraščati razpoke v njihovi lastni partiji in ko se je gospodarski položaj že začel občutljivo izboljševati - na kar pravilno opozarja tudi dr. Bracher. Toda socialni demokrati so zastopali zakonitost za vsako ceno!

Kar se tiče katolikov, je bilo njihovo stališče napram Republikki precej dvojno, zlasti na Bavarskem. Niso bili stranka srednjega sloja in so svojo moč predvsem črpali iz katoliških kmetov in delavcev, krščanskih sindikatov, številnih verskih in družbenih organizacij Cerkve ter iz elementov, ki so zahtevali večjo samoupravo in so bili nasprotniki Berlina ter centralističnih tendenc. To v veliki meri tudi pojasnjuje izvanredno strnjenost katolikov za časa splošnega razsula. Parlamentarna moč katolikov je ostala skoro neizpremenjena v kljub gospodarski krizi in dejstvu, da je njihov voditelj, Brüning, načeloval zelo nepopularni vladi med 1930. in 1932. letom. Katoliki (vključno bavarski) so dobili 1.1928. 15,1% sedežev v parlamentu; 1.1930. 14,8%; in 15,9 ter 15,0% leta 1932. Ta uspešni odpor katolikov napram prilizovanju nacistov je eden izmed najčudovitejših dejstev v zgodovini weimarske republike. To je očitno nasprotje praznim upom socialnih demokratov in drugih, ki so menili, da bodo lahko znova pridobili izgubljeno moč s tem, da bodo prešli na stran opozicije.

Hitler - pravi dr. Bracher - se ni povzpel v sedlo s pomočjo kakega popular-

nega pokreta, ki je v tisti dobi že začel razpadati, marveč s pomočjo "zelo majhna kroga intrigantov" in "popolnoma neodgovornih izvenustavnih eksponentov političnih in ekonomskih tendenc in iluzij". Hitlerju so poleg tega pomagali tudi zgrešena taktika in pomanjkanje realizma pri demokratskih silah, slabost liberalnih in demokratskih tradicij ter pomanjkljivosti v ustroju republike, in le v manjši meri težave, ki jih je povzročila svetovna gospodarska kriza. Hitler = jev prihod na oblast ni bila zgodovinska neizbežnost ali potreba, marveč posledica velikega števila individualnih faktorjev in akcij, ki so se na koncu koncev kot celota pokazale usodne za pacienta. S.B.

SLOVENSKE ŠOLE V STISKI

Med vojno je bilo uničenih 105 šol z 268 učilnicami in poškodovanih 698 šol z 2689 učilnicami. Največja krivda za to pada na partizane, ki so uničevali javne zgradbe s parolo o "graditvi novega sveta - po vojni". Sedaj se jim to temeljito otepa. V celi Jugoslaviji primanjkuje okrog 15.000 šolskih razredov. Pol milijona šoloobveznih otrok sploh nima prostora in učijo jih v vseh mogočih prostorih, vključno privatnih hišah.

V Sloveniji je število osnovnih šol na raslo od 862 v letih 1946-47. na 1192, t. j. za 38%. Število gimnazij in učiteljskih je naraslo od 64 na 208. Število dijakov se je potrojilo - od preko 23.000 na skoro 65.000.

Po vojni so na novo zgradili odn. obnove vili 112 šol, od teh 21 gimnazij in strokovnih šol. Stara poslopja so v obupnem stanju: 16% jih je brez stranišč, 19% brez električne razsvetljave, 58% pa brez vodovoda.

DVOJEZIČNE ŠOLE NA KOROŠKEM

Komisija koroškega deželnega zbora je predložila predlog, da se razveljavi sedanja uredba o dvojezičnih šolah, češ, da bila nepravilno izdana. Po predlogu komisije bi morale dvojezične šole obstojati samo v krajih, kjer živi vsaj 40 odstotkov Slovencev. Jasno je, da bi taka uredba praktično odpravila dvojezični pouk na Koroškem.

TELEVIZIJA ZA GOSTE

Ljubljanska gostinska podjetja kot n. pr. "Slon", "Činkole", Kolodvorska restavracija in druga so si nabavila televizijske sprejemnike za svoje goste. Program obsega prenos oddaj iz Zagreba, kakor tudi avstrijske in italijanske oddaje, vključno Evrovizijo. Število gostov se je na ta način zelo povečalo. Podobno zamisel so izpeljala tudi gotova gostinska podjetja v drugih slovenskih krajih. Oddaje so ob večernih urah.

POGOZDOVANJE NA KRASU

Na goriškem področju so pogozdili ves goriški ali spodnji Kras do Komna. Na novo bodo pogozdili 188 ha površine na Bovškem in okrog Nove Gorice, spopolnili z novimi sadikami pa 123 ha, največ v Trnovskem gozdu in okrog Črnega vrha nad Idrijo.

Ostale domače vesti

- Jugoslavija je doslej potrošila okrog tri milijone dolarjev za preskrbo madžarskih beguncev.

- Skupna komisija Matice srbske in Matice hrvatske bo koncem maja izdelala predlog za novi pravopis srbsko-hrvatskega jezika. Novi pravopis bo v teku dveh let postal obvezen za celotno področje, kjer govore srbohrvaščino.

- Slovenija je imela začetkom 1.1955. 1184 zdravnikov, kar pomeni, da pride en zdravnik na okroglo 1270 ljudi. Najslabše je v Črni gori, kjer imajo samo 134 zdravnikov in pride en zdravnik na 3330 ljudi, ter v Bosni in Hercegovini, kjer pride en zdravnik celo na 4970 ljudi.

- Jugoslovanski uvoz iz Združenih držav obsega pšenico, mast, premog, loj, tehnične maščobe, usnje, avtomobile, rudarske stroje, motorje in njih sestavne dele, gradbene stroje in filme.

- Tuji obiskovalci Jugoslavije imajo ve like težave, ako potujejo z lastnimi avtomobili, ker ne morejo dobiti nadomestnih delov, ako se jim kaj pokvari. Steklo za okna je n. pr. desetkrat dražje, a o gumah sploh ni govora. Nedavno jeno kemu turistu počila guma blizu Zagreba in ker bi moral plačati za novo naravnost astronomsko ceno, je raje naložil avto na vlak in ga odpeljal domov. Cena prevoza je bila cenejša od gume v Jugoslaviji!

- Elektrifikacija proge Postojna-Ljubljana se nadaljuje. Lani so dokončali elektrifikacijo med Planino in Logatcem, sedaj pa delajo na progah med Logatcem in Borovnico. Namenili so se elektrificirati vso progo do Ljubljane in Jesenic.

KLIC TRIGLAVA izdaja SLOVENSKA PRAVDA. Njeno mišljenje predstavljajo samo oni pripevki, ki so podpisani od Izvršnega odbora. Dopise naslavlajte na: BM/TRIGLAV, London, W.C.1.- Gt. Britain.